HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ונתקלקלו הלוים בשיר התקינו שלא יהו מקבלים את העדים אלא עד המנחה [א]ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש אמר רבה מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה מותרת דתנן א)[ב]משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו מקבלין עדות החדש כל היום א״ל אביי והא רב ושמואל דאמרי תרווייהו ביצה אסורה א״ל אמינא לך אנא רבן יוחנן בן זכאי ואת אמרת לי רב ושמואל ולרב ושמואל קשיא מתניתין לא קשיא ב)הא לן והא להו ורב יוסף אמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה מ״ט הוי דבר שבמנין ג)[ג]וכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו אמר רב יוסף מנא אמינא לה דכתיב [1]לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואומר [2]במשוך היובל המה יעלו בהר ד)(ותניא) ה)[ד]כרם רבעי היה עולה לירושלים מהלך יום אחד לכל צד וזו היא תחומה ו)(עלת) מן ז)(הצפון) ועקרבת מן ח)(הדרום) לוד מן המערב וירדן מן המזרח ואמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנה א״ר יוחנן מה טעם כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות ותניא [ה]כרם רבעי היה לו לר׳ אליעזר במזרח לוד בצד כפר טבי

ובקש

ונתקלקלו הלוים בשיר. תמיד של בין הערבים שאמרו בו שירה של חול שהיו סבורים שלא יבאו עוד והיום חול וכשבאו נמצא שהוא קדש. ובשל שחר אין טעות דבתמיד של שחר אפילו הוקדש החדש קודם הקרבתו שיר של חול היו אומרים לפי שברוב השנים אין העדים ממהרים לבא כל כך: **עד המנחה.** עד הקרבת תמיד של בין הערבים אבל לאחר מכאן אותו היום הרי הוא מעובר ומונין מיום המחרת ליום הכפורים וסוכות. ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה אע״פ שאין מונין למועדות מהיום לא מזלזלין ביה בהאי שלשים אלא גומרין אותו באיסורו כאשר הוזהרו עד המנחה ממלאכה כן נוהגין וגומרין אותו בקדושתו. אלמא תחילת עשיית שני ימים לראש השנה אפילו בבית דין הוה ולא מספק שהרי ודאי שיום טוב למחר ואעפ״כ תקנו לעשותו שמע מינה חק חכמים ומצותן היה לעשותן בבאו עדים אחר המנחה והרחוקים יש עליהם לעשותן בכל שנה שמא יבאו עדים אחר המנחה והרי קדושתו אחת ואין כאן לומר ממה נפשך חד מינייהו חול דשמא אין כאן חול אלא שניהם קדש: **אמר רבה** גר׳: **מתקנת רבן יוחנן בן זכאי.** שהחזיר הדבר ליושנו לקבל עדותן כל היום ולקדש היום נמצא שאין בית דין עושין שני ימים והרחוקים העושים שני ימים אינו אלא מספק שאין יודעין אם נתקדש ביום שלשים אם בשלשים ואחד והרי הן כשאר י״ט של גליות וביצה שנולדה בזה מותרת בזה ממה נפשך דחד מינייהו חול: **ולרב ושמואל קשיא מתניתין.** דקתני דחזר הדבר ליושנו: **הא לן והא להו.** לבני א״י שעושין יום אחד מותרת אבל לדידן בני גולה אסורה שהרי עדיין אנו עושין שני ימים ועודנו כבתחילה מפני אותה תקנה ראשונה לא מפני ספק הלכך הואיל ולא פסקו מאללנו משהתחלנו אין להקל ולומר אין מנהגנו זה מפני תקנה ראשונה אלא מפני הספק וביצה מותרת הא לא אמרינן דכיון דלא פסקה אותה תקנה מאללנו שנה אחת לעשות יום אחד עדיין באיסורנו הראשונה עמדנו להיותם כיום ט) ארוך: **הוי דבר שבמנין.** ביצה זו נאסרת בקבוץ חכמים שנמנו וגמרו לעשותן שני ימים קדושה אחת אם לא באו עדים לפני המנחה וכל העושין שני ימים מחמת כן עשו שמא לא באו עדים לבית דין קודם המנחה: **צריך מנין אחר.** שימנו לך ויתירוהו. ולקמן י) פרכינן ביצה מי אתסרא במנין והלא לא נמנו אלא על קבלת עדות ובההוא חזר בו רבן יוחנן והתירו: **מנא אמינא לה.** דכל דבר הנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו ואפילו אירע דבר שאתה יכול להורות בו היתר ולומר אין תקנת מנין הראשון עומדת כי הכא אפילו הכי אסור עד שיתירוהו בפירוש בקבוץ חכמים: **לך אמור להם.** לקמן כ) מפרש לה היכי יליף: **ואומר במשוך היובל.** לקמן ל) מפרש: **ותניא.** נמי דצריך מנין אחר להתירו: **כרם רבעי.** שאמרה תורה קדש הלולים (ויקרא יט) וגמרינן קדש קדש ממעשר שני דכתיב ביה קדש וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ וגו׳ (שם כז) שצריך להעלות הפירות לירושלים או לפדותן ולהעלות הדמים לירושלים ותקנו חכמים במהלך יום אחד לכל צד שלא יפדוהו אלא הפירות עצמן יעלם ויאכלם שם כדמפרש לקמן כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות: **במזרח לוד.** היינו בין לוד לירושלים בתוך מהלך יום דהא אמרינן לוד בתוך מהלך יום מן המערב נמצא מזרחה בין לוד לירושלים. בכילד מברכין (ברכות דף לה.) יש פלוגתא חד תני נטע רבעי וחד תני כרם רבעי:

להפקירו

ונתקלקלו הלוים בשיר. בשיר של בין הערבים מיירי שאמרו שיר של חול שלא היו סבורים שיבאו עדים אותו יום ונהגו אותו יום חול וכשבאו לאחר המנחה נמצא שהוא קדש אבל אינו אומר בשיר של שחרית שאמרו של חול בתמיד של שחרית שהרי אפילו באו קודם הקרבת תמיד של שחרית היו אומרים שיר של חול כדאמרינן בר״ה (דף ל: ושם) לפי שרוב השנים לא היו ממהרין כל כך לבא והקשה ר׳ פרץ והאיכא קלקול גבי מוספין ואמאי לא חשו אלא על עבודת התמיד דכשבאו עדים מן המנחה ולמעלה כבר הקריבו התמיד א] וא״כ אינן יכולין להקריב המוספין דכתיב והקטיר עליה חלבי השלמים ודרשינן (יומא דף לג.) עליה השלם כל הקרבנות כולן שאין קרבן קרב לאחריה ותירץ דאפילו לא באו עד לאחר הקרבת התמיד מכל מקום המוספין קרבין דהיכא דלא אפשר שאני מידי דהוי אמחוסר כפורים בע״פ שמביא כפרתו לאחר הקרבת התמיד של בין הערבים ואוכל פסחו בערב והכי אמרינן בפ׳ תמיד נשחט (פסחים נט. ושם) מ) ועוד י״ל דאתי עשה דרבים ודחי עשה דהשלמה[א] משום דאלים טפי דהכי אמרינן בתמיד נשחט (ג״ז שם) דאתי עשה דפסח דענוש כרת ודחי עשה דהשלמה דאינו ענוש כרת ויש מפרשי׳ דמעיקרא אייתו התמיד ומתנו אם לא יבאו עדים יהא תמיד ואם יבאו יהא מן המוספין ואח״כ יביאו את התמיד ושאר קרבנות ולא נהירא דאיכא בהדיא התם דאמרו שיר של חול עם תמיד של בין הערבים[ב]: **הא** לן והא להו. פי׳ בקונטרס בני א״י שמקדשין החדש על פי הראייה ואין עושין אלא יום אחד ופעמים עושין שנים כשבאו עדים מן המנחה ולמעלה ואשתני בשביל תקנת רבן יוחנן בן זכאי ואין עושין אלא יום אחד אף כשבאו עדים מן המנחה ולמעלה ואפילו כשהיו עושין שני ימים כגון שלא באו עדים הרי הוא מחמת ספק והרי הן שתי קדושות לפי שאין זה מחמת המנהג לפיכך היתה מותרת להן אבל לבני חוצה לארץ אסור שהרי עדיין הם עושין שני ימים כבתחילה ואם כן לא אשתני להן מפני התקנה הואיל והתחילו לעשות שני ימים ולא פסקו בשום פעם לעשות יום אחד עדיין הם עומדים באיסורן להיותן כיום ארוך דלא נימא דמחמת ספק הן עושין דאין יודעין אם באו עדים אם לאו אלא מחמת המנהג הן עושין כיון דלא נשתנה להן המנהג וא״ת לר׳ יוסי דאמר בעירובין (דף לט. ושם) גבי שני ימים של ר״ה נולדה בראשון אסורה בשני והא ר׳ יוסי בא״י הוה לאחר חורבן וא״כ שתי קדושות הן ואמאי ביצה אסורה ואין לומר דהיינו קודם חורבן דהוו קדושה אחת דא״כ מאי נפקא מינה מאי דהוה הוה וכי תימא דהיינו לאחר חורבן והא דביצה אסורה היינו לבני בבל דלדידהו קדושה אחת הן זה אינו דר׳ יוסי מא״י ונקט מילתא בשביל בבל וי״ל דלעולם ר׳ יוסי מקודם חורבן קאמר ואין להקשות מאי דהוה הוה הואיל ואשמועינן פסק דגם עתה שייך לאחר חורבן לבני בבל:

כל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו. יש שהיו רוצין לומר מכאן דאותן חרמות שעושין לזמן עד פסח או עד זמן אחר דכי יגיע הזמן צריך מנין להתיר את החרם אע״פ שעבר הזמן דהא הרי הכא דהקב״ה אסר להם תשמיש בשביל מתן תורה וממילא ידעינן דלאחר שלשה ימים דנתנה תורה דמותרין ואעפ״כ התיר להם ולא היא[ג] דהכא אין כאן שום זמן דקרא דהיו נכונים לשלשת ימים וגו׳ (שמות יט) הזמינו עצמכם לדבר שיהיה לסוף שלשת ימים דאם כתיב היו נכונים שלשת ימים בלא למ״ד של לשלשת ימים הייתי מוכיח שפיר דכי היכי דצריך להתיר תשמיש צריך נמי להתיר החרם ומדלא כתיב הכי שמע מינה גבי תשמיש צריך להתיר משום דכתיב אל תגשו אל אשה וגו׳ דמשמע עולמית כי היכי דאסר להם קודם מתן תורה שלשת ימים אבל חרמות שמשימין לזמן מכי עבר הזמן ממילא עבר ואין צריך היתר: [ועי׳ תוספות סנהדרין נט: ד״ה לכל דבר]:

ובקש

עין משפט נר מצוה

לה א ב מיי׳ פ״ג מהל׳ קידוש החדש הלכה ו:

לו ג מיי׳ פ״ב מהלכות ממרים הלכה ב:

לז ד ה מיי׳ פ״ט מהל׳ מעשר שני הלכה ה [ופ״ב מהלכות ממרים הלכה ב וראב״ד וכ״מ שם] סמג עשין (רל) [קלז]:

תורה אור השלם

1. לֵךְ אֱמֹר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם: דברים ה כו

2. לֹא תִגַּע בּוֹ יָד כִּי סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יָרֹה יִיָּרֶה אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה בִּמְשֹׁךְ הַיֹּבֵל הֵמָּה יַעֲלוּ בָהָר: שמות יט יג

רבינו חננאל

אמר רבה מתקנה שהתקין רבן יוחנן בן זכאי, שיהו מקבלין עדות החדש כל היום, ביצה מותרת, דהא כשתי קדושות הן. [א״ל אביי והא רב ושמואל דאמרי תרווייהו ביצה אסורה]. ואסיקנא לא קשיא הא לן והא להו, כלומר לבני א״י שהתקין להן רבן יוחנן בן זכאי להיות מקבלין עדות החדש כל היום כולו הרי הן שתי קדושות, הביצה א) [מותרת. ולבני בבל הביצה אסורה. ורב יוסף אמר אף לבני בבל הביצה] אסורה, מ״ט מפני שלא נמנו עליה בית דין והתירוה להן, דקיימא לן כל דבר שנמנו באיסורן, צריך מנין אחר להתירן, מדכתיב היו נכונים וגו׳, הלא ידענו שאחר ג׳ ימים מותר, למה כתב לנו לך אמור להם שובו לכם לאהליכם, אלא ללמד שכל דבר שנאסר על פי בית דין אינו מותר עד שיותר בפני בית דין, ואם תאמר לא בא מקרא זה שובו לכם לאהליכם אלא ללמד קביעות עונה, כלומר שחייב לתת לה עונתה, הנה פסוק אחר כתיב השמרו לכם עלות בהר וגו׳, וכתיב בלוחות האחרונות ואיש לא יעלה עמך וגם איש אל ירא וגו׳, לאו מכלל שמותר היה לעלות בהר משעה שנסתלקה השכינה ממנו. במשוך היובל המה יעלו בהר למה לי, אלא להתיר עליית ההר על פי האוסרה. ואם תאמר איסור ביצה מדרבנן היא ולא בעינן כולי האי, הרי כרם שאיסור פדיונו חוץ לירושלים תקנה דרבנן היא, ואמרו לו תלמידיו לר׳ אליעזר כבר נמנו חבריך והתירו לפדותן בכל מקום, טעמא דנמנו הא לא נמנו לעולם באיסורן עומד ואע״ג דהיא תקנה דרבנן כו׳.

א) נראה דחסר וכצ״ל.

מסורת הש״ס

א) ר״ה ל:, ב) [ברכות ה: וש״נ], ג) [סנהדרין נט:], ד) [נ״ל ותנן], ה) ר״ה לא: מעשר שני פ״ה [מ״ב], ו) [נ״ל אילת], ז) [נ״ל הדרום], ח) [נ״ל הצפון. כך איתא במשנה], ט) במ״א: עדיין הוא באיסורו הראשון ועודנו כיום, י) [ע״ב], כ) [שם], ל) [שם], מ) [עי׳ מהרש״א],

הגהות מהר״ב רנשבורג

א] בתוס׳ ד״ה ונתקלקלו וכו׳ וא״כ אינן יכולין להקריב המוספין. נ״ב עי׳ ראב״ן סי׳ שיז דף נט ריש ע״ב בד״ה שאלני וכו׳:

מוסף רש״י

נוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש. בר״ה קאי דמשחשכה לילי עשרים ותשעה נהגו בו קודש, שמא יבואו עדים מחר ויקדשוהו ב״ד ונמצא שהלילה הזה ליל יו״ט הוא וכן למחר כל היום עד המנחה, ואם באו עדים קודם המנחה ב״ד מקדשים את החדש וידעו שיפה נהגו בו קודש, ואם מן המנחה ולמעלה באו אע״פ שאין ב״ד מקבלין אותן לקדשו היום ויעברו את אלול ויקדשוהו למחר אעפ״כ גומרים אותו בקדושה ואסור במלאכה דלמא אתי לזלזולי ביה לשנה הבאה ועשו בו מלאכה כל היום ויאמרו אשתקד נהגנו בו קדש חנם ומן המנחה ולמעלה חזרנו ונהגנו בו חול (ר״ה ל:). **היה עולה לירושלים.** הפירות עצמן, אע״ג דמן התורה בין מעשר שני בין כרם רבעי נפדים ומתחללים בפסיעה אחת חוץ לחומה, רבנן גזור כל מהלך של יום אחד שיעלום ויאכלום שם כדי לעטר שוקי ירושלים (ר״ה לא:). **במזרח לוד.** בין לוד לירושלים, שהרי ירושלים למזרחה של לוד היא (שם).

מוסף תוספות

א. כדאמרינן פרק השולח (גיטין לח:) גבי שחרר עבדו והשלימו לעשרה מצוה דרבים שאני. תוס׳ ר״ה ל. ד״ה ונתקלקלו. ב. ולפי פי׳ שהיה התמיד קרב אחרון, אם כן אמרו עליו שיר של קודש כדינו. תר״פ. א״כ במה נתקלקלו דאי משום שהיו סבורים שלא יבאו עדים ואמרו שיר של תמיד של חול זה הקלקול לא היה בתמיד אלא במוסף של ראש השנה שאמרו עליו שיר של תמיד של חול. תוס׳ הרא״ש ר״ה ל: ד״ה ונתקלקלו. ג. דלא גרע מנודר או נשבע על זמן, כשבא הזמן אין צריך להתיר. רשב״א.